

Fredagen den 10 februari

Kl. 09.00

§ 1 Justerades protokollen för den 2 innevarande månad.

§ 2 Om åtgärder för ökad handel med de socialistiska länderna

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Carl-Henrik Hermanssons* (vpk) den 13 januari anmälda interpellation, 1977/78:116, och anförde:

Herr talman! Carl-Henrik Hermansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att handeln med de socialistiska länderna åter skall växa.

Sveriges export till de socialistiska länderna ökade under 1970-talets första hälft mycket kraftigt – från ca 2,1 miljarder kronor 1970 till ca 5,8 miljarder kronor 1975. Under 1976 inträffade en svag minskning som accentuerades under 1977. Mellan 1970 och 1975 ökade importen från 1,9 miljarder kronor till ca 5 miljarder kronor. Till skillnad från exporten har importen från de socialistiska länderna fortsatt att öka under 1976 och 1977, och uppgick för perioden november 1976–oktober 1977 till ungefär 6 miljarder kronor. En dramatisk förändring av handelsbalansen har således skett. År 1975 hade Sverige ett exportöverskott av ca 800 milj. kr. på de socialistiska länderna. Detta har nu förbytt i ett underskott om ca 770 milj. kr. för tolv månadersperioden november 1976–oktober 1977. Vår handelsbalans med de socialistiska länderna har således försämrats med ca 1,6 miljarder kronor på mindre än två år.

Att den snabba exportökningen under 1970-talets första hälft ej fortsatt beror till en del på att den svenska kostnadsstegringen försämrat vårt konkurrensläge. De åtgärder regeringen vidtagit på det ekonomisk-politiska området bör ge förutsättningar för en vidgad handel. Men exportavmattningen beror också på att de socialistiska länderna i vissa fall nedreviderat sina tillväxt- och importplaner. En anledning härtill är att flera av dessa länder har fått en hög skuldsättning bl. a. på grund av att den internationella konjunkturavmattningen försvårat deras export till andra länder än Sverige. Som framgår av denna analys är vårt handelsutbyte med de socialistiska länderna en del av den samlade världshandeln och som denna utsatt för förändringar i konkurrensvillkor, konjunkturer och utrikeshandelsplaner.

Ett särskilt förhållande som försvårar en snabb ökning av utrikeshandeln med flera av de socialistiska länderna är att de, för att försöka förbättra sin egen export och valutasituation, i växande grad kräver en direkt koppling av import- och exportaffärer. För att få till stånd en exportaffär måste den svenska exportören ofta vara beredd att importera från vederbörande

*Om åtgärder för
ökad handel med
de socialistiska
länderna*

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
ökad handel med
de socialistiska
länderna*

socialistland, ibland upp till 100 % av värdet på exportaffären. Endast mycket stora företag har en möjlighet att hantera sådana krav. Mindre företag, för vilka redan exportansträngningar fordrar stor kraft, kan ej klara att med framgång dessutom organisera omfattande importaffärer. Svenska företag har svårare att möta dessa motköpskrav än t. ex. företag i Västtyskland, Japan och Frankrike som har en större hemmamarknad att placera importvarorna på.

Jag vill klart understryka att Sverige har ett starkt intresse av en vidgad handel även med de socialistiska länderna. Därför gör vi också mycket för att främja en sådan utveckling.

Vi har s. k. blandade regeringskommissioner med alla socialistiska länder i Östeuropa, utom Albanien. En mycket viktig uppgift för dessa kommissioner, som sammanträder årligen, är just att stimulera till ökat handelsutbyte. I det senaste mötet med den blandade regeringskommissionen med Sovjetunionen deltog ett 60-tal svenska affärsmän. Som exempel på en aktuell exportsatsning kan jag nämna det sågverks- och träbearbetningssymposium i Bratislava, som jag invigde under mitt besök i Tjeckoslovakien förra veckan. Tio svenska företag presenterade där sina produkter och sin teknik.

Vi är just nu inne i en intensiv förhandlingsomgång med flertalet socialistiska länder i Östeuropa om nya långsiktiga handelsavtal. Vår avsikt är härvid bl. a. att dessa avtal skall ge företagen bästa möjliga arbetsvillkor och bättre tillgång till bl. a. sådan information som kan hjälpa dem i deras kommersiella kontakter.

Jag vill även erinra Carl-Henrik Hermansson om att vår ambassad i Moskva under det senaste året fått kraftigt utökade resurser för att främja handelsutbytet. Därjämte har vid ambassaden i Warszawa inrättats en särskild tjänst för kommersiella frågor. I Prag och Budapest finns sedan flera år handelssekreterarkontor. I övriga socialistiska länder sköts den kommersiella bevakningen på sedvanligt sätt av våra ambassader som en viktig del av deras verksamhet.

Det är min förhoppning att utvecklingen skall ge utrymme för en vidgad, ömsesidigt fördelaktig handel mellan Sverige och dessa länder.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! I den förhoppning varmed handelsministern avslutade sitt interpellationssvar instämmer jag självfallet. Jag vill tacka för den positiva anda som präglar svaret och som kan sammanfattas i satsen "att Sverige har ett starkt intresse av en vidgad handel även med de socialistiska länderna".

Jag skulle kanske ha formulerat det något annorlunda och sagt att Sverige har ett *speciellt* intresse av en vidgad handel med de socialistiska länderna. Varför? Främst därför att dessa länder utgör en starkt växande del av den totala världsekonomin. De har en väsentligt snabbare tillväxt av sin industriproduktion än de kapitalistiska staterna – under de tre senaste årtiondena ungefär dubbelt så snabb. Det betyder att deras andel av den totala industriproduktionen i världen snabbt växer. År 1940, alltså omkring

världskrigets början, svarade socialistiska länder för omkring 10 % av hela industriproduktionen i världen. År 1976 – alltså 35 år senare – hade denna andel växt till inte mindre än 40 %. Den ekonomiska kris som härjar i den kapitalistiska världen accentuerar denna utveckling.

Det är naturligt för varje annan stat att ha en relativt omfattande handel med länder som representerar en så väldig ekonomisk potential. Inget land som söker avsättning för sina produkter kan i eget intresse avstå från att söka utveckla en stor handel med de socialistiska länderna. För Sverige tillkommer att det i betydande utsträckning är fråga om grannländer med vilka det är naturligt att ha breda ekonomiska förbindelser.

Detta inses också alltmera i alla kretsar i vårt land. Det har inte alltid varit så. Historien om Sveriges handelsförbindelser med de socialistiska staterna handlar inte bara om positivt intresse på båda sidor utan tyvärr också om ointresse och direkta försök att begränsa handeln. Vissa borgerliga kretsar förde en mycket kortsynt kampanj mot den miljardkredit som efter det andra världskriget, främst på initiativ av dåvarande handelsministern Gunnar Myrdal, lämnades Sovjetunionen. Sverige deltog under det kalla krigets år i den handelsblockad mot de socialistiska länderna, som proklamerats av USA, och tillämpade restriktioner i sin handel. Möjligheterna att sälja svensk järnmalm till de nya väldiga stålkombinat som byggdes i några socialistiska länder utnyttjades icke. Möjligheterna att importera naturgas från Sovjetunionen förhalades med känt resultat.

Jag skall emellertid, herr talman, inte dröja vid denna bedrövelsens katalog, som historien om handelsförbindelserna mellan Sverige och de socialistiska länderna tidvis varit, utan tar min utgångspunkt i handelsministerns positiva inställning, som jag tror också återspeglar inställningen hos starka kommersiella intressen. Vad kan man göra för att bryta de senaste årens negativa trend i handeln, särskilt exporten till de socialistiska länderna, och komma tillbaka till den betydande ökningstakt som rådde under 1970-talets första hälft?

Det är klart att det finns problem också på de socialistiska ländernas sida. Handelsministern har nämnt några av dem. Den internationella ekonomiska krisen och inflationen påverkar via handelsförbindelserna också utvecklingen i socialistländerna. Om deras export försvåras och priserna på importvaror stiger kraftigt, försvåras det utvecklingen av utrikeshandeln. Man kräver i växande grad en sådan direkt koppling mellan import- och exportaffärer som handelsministern nämner.

Från svensk sida kan vi knappast förändra dessa önskemål från flera socialistiska länders sida. Det är en realitet som man måste räkna med. Vill vi ha en utveckling av handeln med dessa länder, får vi vidta åtgärder för att söka möta dessa önskemål på ett positivt sätt. En del svenska företag har lyckats bra när det gällt att utveckla handeln med socialistländerna. Framgångar i det stycket beror ju också på hur mycket man anstränger sig. Det är inte säkert att alla företag på det här området gör de ansträngningar som är nödvändiga. Slentrian och dålig kunskap kan stå hindrande i vägen.

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
ökad handel med
de socialistiska
länderna*

Freddagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
ökad handel med
de socialistiska
länderna*

Det är säkert riktigt, som handelsministern påpekade, att mindre företag kan ha svårigheter att klara både omfattande exportaffärer och kanske ännu mera importaffärer. Skulle inte statsmakterna här kunna ge en hjälpande hand? Jag vet inte om det skall vara ett statligt bolag eller en privat organisation, men de mindre företagen skulle utan tvivel behöva en förmedlande länk för både export- och importaffärer. Det fordras språkkunskaper, marknadsorientering, möjlighet att bearbeta marknaden och kapital för att utrikeshandelsaffärer skall lyckas. Har handelsministern funderat på om det inte på något sätt borde tas initiativ till någon typ av förmedlande länk, ett gemensamt export- och importföretag för de mindre företagens affärer med de socialistiska länderna?

I tidningen Nyheter från Sovjetunionen finns i nr 4 för år 1978 en artikel av chefen för den nordiska avdelningen i Sovjetunionens handelsministerium, Dmitrij Beskurnikov. Denne uttalar sig mycket positivt om behovet av vidgade handelskontakter med de skandinaviska länderna och anger att Sovjetunionens handel med Sverige, Danmark, Norge och Island för de tre första kvartalen 1977 var ungefär 10 % större än under motsvarande period 1976. Både exporten av sovjetiska varor till dessa länder och importen däriifrån har ökat, säger han. Jag vet inte om dessa siffror direkt kan jämföras med dem som finns i den svenska utrikeshandelsstatistiken, men i så fall skulle de ju antyda att Sveriges handel med Sovjetunionen utvecklats sämre än de övriga skandinaviska ländernas. Vad jag vill ta fasta på är emellertid en annan del av Beskurnikovs artikel. Denne skriver:

”Nu har vi i betydande grad utömt de potentiella möjligheter till ökad handel, som de traditionella sovjetisk-skandinaviska handelsvarorna och de etablerade formerna av ömsesidiga ekonomiska förbindelser medförde. För att handeln skall kunna diversifieras och breddas måste båda parterna inrikta sig på nya former av ekonomiskt och industriellt samarbete, bl. a. industriell Kooperation som det redan finns många bra exempel på.”

Det är tydligt att man från sovjetisk sida lägger stor vikt vid möjligheten att utveckla direkt industriell samverkan på olika områden. En del exempel kan redan ges på sådant samarbete, som visat sig vara till ömsesidig fördel. Frågan är vad vi från svensk sida ytterligare kan göra för att befördra utvecklingen av denna typ och av andra typer av ekonomiska förbindelser med de socialistiska länderna.

De nya formerna av ekonomiska förbindelser är som bekant mycket kapitalkrävande. Frågan är – och jag låter den gå till handelsministern – om det inte i dagens läge skulle behövas en direkt och särskild svensk kreditinsats speciellt avsedd för att utveckla handeln med de socialistiska länderna. Det skulle kunna ge ökade beställningar till svenska företag och därmed bidra till att övervinna den stagnation och delvis direkta tillbakagång som i dag utmärker delar av svensk industri.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! I mitt interpellationssvar har jag utvecklat det intresse som vi har av att försöka stimulera handeln med de socialistiska länderna. Det

*Om åtgärder för
ökad handel med
de socialistiska
länderna*

innebär självfallet att det finns anledning att fundera på olika innovationer på det organisatoriska området för att överbrygga svårigheterna att få denna handel att flyta med samma lätthet som handeln med länder som har ett med oss mera likartat system. Svårigheterna kan också ta sig det uttrycket att handeln mellan de socialistiska länderna själva är proportionsvis låg. Om man försöker relatera handelsutbytet mellan två länder i förhållande till deras nationalinkomster och industriproduktion, som C.-H. Hermansson talade om, finner man att handeln mellan östländerna – trots ansträngningar inom Comecon – är förhållandevis låg. Jag tror detta har att göra med svårigheterna att ibland få utvecklingsplaner koordinerade mellan dessa länder, så att den komplementaritet kan erhållas som fordras för att ett handelsutbyte skall kunna uppstå.

Vi är för vår del beredda att undersöka olika vägar att stimulera denna handel. Jag vill peka på de blandade regeringskommissioner som jag nämnde i mitt interpellationssvar. Blandkommissionerna är till för att användas både gentemot östländer och gentemot u-länder för att få de beslutsmässigt olika systemen att kunna mötas på ett bättre sätt. Många u-länder har ju en starkt centraliserad beslutsapparat; det är i regeringskanslier som beslut om olika stora importaffärer fattas. Svenska affärsmän som reser har därför svårt – hur ambitiösa de än är – att få tillträde till de verkliga beslutsfattarna, samtidigt som det i såväl östländer som i de u-länder jag talar om finns en, låt mig kalla det outvecklad, kunskap om hur marknadsekonomierna fungerar och vilka marknadsföringsåtgärder som måste sättas in för att konsumenter skall köpa de varor eller för att företaget skall köpa de investeringsvaror det gäller.

Blandkommissionerna är till för att få de olika systemen att beslutsmässigt mötas. Det är också därför som vi på svensk sida gärna ser att affärsfolk deltar vid dessa sammankomster. Så skedde vid den senaste mötesomgången i Moskva, där ett 60-tal svenska affärsmän var närvarande och då fick tillfälle till kontakter som de annars inte skulle ha fått möjlighet till.

Det kan finnas anledning att fundera på även andra initiativ som kan vara lämpliga, bl. a. för att hantera dessa motköpskrav, som dock ofrånkomligen utgör – och kommer att utgöra, hur mycket man än organiserar de här ansträngningarna – ett hinder, därför att östländerna själva inte är så pigga på att såsom motköpsvaror acceptera varor från öst som är lättsålda. Mera svårsålda varor från östsidan som man inte har vidtagit riktiga marknadsåtgärder för och som därför inte med lätthet kan avsättas här försöker man däremot att motköpsvägen avyttra.

Det säger sig självt att hur mycket man än ligger i för att försöka organisera ett ökat handelsutbyte blir detta ändå ett avsevärt handelshinder, som jag tycker socialistländerna själva borde försöka överbrygga genom att – liksom vi försöker lära oss hur dessa länder fungerar – vidta marknadsföringsåtgärder och på annat sätt borde skapa den typ av mottaglighet på marknaden som fordras för att varorna över huvud taget skall gå att sälja. – När allt kommer omkring kan vi ju inte tvinga svenskar att åka i tjeckiska bilar eller gå i ryska kostymer, om de i själva verket inte vill det.

När det gäller kreditfrågorna har vi på svensk sida olika arrangemang för att

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
ökad handel med
de socialistiska
länderna*

underlätta exportfinansiering. En utredning, som jag själv tillsatte, har nyligen framlagt ett betänkande med olika förslag i syfte att underlätta exportfinansiering, och det betänkandet är f. n. på remiss. Förhoppningen är att man skall kunna lägga fram en proposition på grundval av dessa förslag redan under vårriksdagen. Det finns väl anledning att tänka sig att de arrangemang som därvid kan genomföras också kan underlätta den handel som vi just nu talar om. Det är ändå faktiskt på det viset – som jag tror herr Hermansson också höll med mig om – att växande skuldsättning i en del av östländerna har skapat en viss tveksamhet, även hos dem själva, inför att ytterligare driva upp importen med hjälp av stora krediter.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det finns problem på bägge sidor när det gäller utvecklingen av handeln mellan Sverige och de socialistiska länderna.

Den bild som handelsministern tecknade av den relativt låga utrikeshandeln mellan de socialistiska länderna bör väl något nyanseras. Det finns flera socialistiska länder som har en mycket omfattande utrikeshandel. Jag kan exempelvis nämna Ungern. Enligt vad som uppgivits för mig har man där en utrikeshandel som uppgår till omkring 40 % av den samlade produktionen i landet. Det är en hög siffra, som väl konkurrerar med vad vi från svensk sida kan notera.

Det finns naturligtvis bristande kunskap om marknadsekonomiernas sätt att fungera och möjligheterna att marknadsföra produkter från de socialistiska länderna på en marknad som den svenska, lika väl som det finns dålig kunskap hos svenska företag om betingelserna för att få en större produktion såld i de socialistiska länderna. Det är någonting som borde kunna botas – kunskapsutbyte borde vara möjligt att åstadkomma.

Jag noterar med tillfredsställelse handelsministerns som jag tycker positiva svar på min fråga om möjligheterna till direkta och speciella krediter för att utveckla Sveriges handel med de socialistiska länderna. I motiveringen pekade jag särskilt på det stora intresse som finns, inte bara i Sovjetunionen utan också i andra socialistiska länder, för industriellt samarbete. Några sådana projekt har varit mycket framgångsrika – mellan Sverige och Sovjetunionen och också mellan Sverige och andra länder. Men just de projekten är ju mycket kapitalkrävande, och särskilt för dem torde det vara behövligt med en speciell kreditgivning.

Jag hoppas också att handelsministern vill se litet närmare på det andra förslag jag ställde i mina kommentarer till interpellationssvaret, nämligen om möjligheterna att skapa någon form av organisation, endera statlig eller privat, för att hjälpa just de mindre företagen att utveckla sin handel med socialistländerna under de speciella betingelser som föreligger och som har belysts bl. a. i interpellationssvaret.

Det handlar här om en utomordentligt viktig fråga, och jag noterar än en gång med tillfredsställelse det positiva intresse som markerades i handelsministerns svar och som jag vet också präglar starka kommersiella krafter. På

den grundvalen borde det vara möjligt att bryta den negativa trend som har funnits i Sveriges handel med de socialistiska länderna de båda senaste åren och till ömsesidig båtnad återvända till den starka positiva utvecklingstendens som fanns under början av 1970-talet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1977/78:120 om åtgärder mot försämrad service på kommunikationsområdet
1977/78:124 om regeringens beslut i visst ärende rörande bemanning av fartyg

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Jag vill meddela att jag hade för avsikt att besvara interpellation nr 120 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson den 13 februari. Interpellanten är förhindrad att ta emot svaret den dagen. Efter överenskommelse kommer interpellationen att besvaras den 3 mars 1978.

Jag vill också, herr talman, meddela att jag hade för avsikt att besvara interpellation nr 124 av Ingegärd Fränkel den 13 februari. Eftersom den dagen på grund av sjukdom inte passade interpellanten har vi överenskommit om att interpellationen skall besvaras den 3 mars 1978.

§ 4 Om SJ:s verksamhet i Bollnäs

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Stig Alftins* (s) den 17 januari anmälda interpellation, 1977/78:117, och anförde:

Herr talman! Stig Alftin har frågat mig för det första om Bollnäs kommer att få behålla järnvägspostfunktionen och förbli centralort för postverksamheten i Hälsingland och Härjedalen, för det andra – under förutsättning att Bollnäs förblir centralort för järnvägspostfunktionen – om det innebär att den planerade SJ-terminalen för postfunktionen kommer till stånd, och för det tredje om jag anser det vara angeläget att en samordning mellan SJ och postverket kommer till stånd för att lösa de frågor som berörts i interpellationen.

Postverket måste som andra affärsverk effektivisera sin organisation och så långt möjligt hålla kostnaderna för sin verksamhet nere. Eljest uppstår marknadsbortfall som dels leder till svårigheter att bibehålla servicenivån, dels är ett hot mot sysselsättningen inom verket. Några överskott utöver de krav på förräntning som statsmakterna fastställt eftersträvas inte.

Mot bakgrund härav övervägs f. n. inom postverkets regionförvaltning i Sundsvall vissa smärre ändringar i postkuponorganisationen. Ändringen skulle beröra fyra befattningar som nu finns i Bollnäs. Av dessa skulle två

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om SJ:s verk-
samhet i Bollnäs*

överförs till Ånge och en till Stockholm, medan en skulle dras in. Någon flyttning av tjänstemän från Bollnäs är inte aktuell. Ändringarna är tänkta att genomföras i samband med naturlig avgång. Förhandlingar med personalorganisationerna har påbörjats.

Självfallet måste postverket även fortlopande pröva frågan om användningen av järnvägstransporter. I fråga om järnvägsposten inom Sundsvallsregionen har jag vidare inhämtat att det f. n. inte finns några planer på ytterligare förändringar. Planer att förändra Bollnäs funktion som spridningspostanstalt finns heller inte f. n. Information i dessa frågor har lämnats till berörda personalorganisationer.

Vad avser frågan om en för postverket och SJ gemensam terminal pågår en utredning om förutsättningarna för en sådan. Jag kan därför inte uttala mig om den saken.

I fråga om samordning mellan postverket och SJ utgår jag från att de kärva ekonomiska villkoren för de båda verken borgar för att verken tar alla sådana möjligheter till vara. Vad gäller möjligheterna till ett vidgat samhällsekonomiskt betraktelsesätt i fråga om kommunikationsverkens roll i samhället måste man – enligt min mening – utgå från de väsentliga landsomfattande serviceuppgifter som verken har. Dessa uppgifter, som har den största vikt inte minst i regionalt perspektiv, underlättas om verken har rimliga möjligheter att uppnå så effektiva driftorganisationer som möjligt. Självfallet hindrar detta inte att regeringen kan ha anledning pröva vissa samordningsfrågor bl. a. ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Jag anser dock inte att någon sådan insats behövs i det fall som Stig Alftin tagit upp.

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaren.

Innan jag kommenterar problemen kring järnvägspostfunktionen vill jag något beröra statens roll som arbetsgivare i vår kommun.

Det är ju så att SJ en gång har varit den största arbetsgivaren i Bollnäs med ca 1 500 anställda. Som redovisats i interpellationen har ca 1 000 arbetstillfällen hitintills försvunnit genom att SJ har avvecklat och centraliserat sin verksamhet. Exempelvis var SJ:s driftverkstad i Bollnäs en av de större i landet. Nu är den helt avvecklad. Vi har en verkstadsdel kvar, som bl. a. innefattar avdelningar för mekanisk verkstad, truckverkstad, plåtslageri, smedja och fjäderverkstad. En rad faktorer som gör att verkstadens framtid är mycket oviss påverkar emellertid verksamheten.

En sådan orsak är det anställningsstopp som varit rådande under lång tid och som inneburit att antalet anställda har reducerats till en tredjedel mot vad det varit. Utredningar visar att reduktion av antalet anställda genom s. k. naturlig avgång kopplad till anställningsstopp inte kan tillåtas fortsätta om SJ:s verkstad i Bollnäs skall vara kvar.

Det här förhållandet är olyckligt för vår kommun, som behöver fler arbetstillfällen, särskilt på verkstadssidan. Bollnäs ligger inom stödområdet på gränsen mot inre stödområdet och har i stort sett samma problem som detta. I samband med Länsplanering 74 redovisades att vi behövde ca 1 500

arbetstillfällen för att komma i nivå med medeltalet och bättre lottade kommuner. Vi har från kommunen och de anställdas organisationer gjort en rad uppvaktningar, bl. a. inför den förra regeringen och inför SJ:s centrala ledning, där vi framfört olika förslag till lösningar. De förslagen finns även konkretiserade i motioner till innevarande riksmöte, och jag hoppas att kommunikationsministern ingående tar del av dem.

När det gäller järnvägspost- och brevområdesfunktionerna, där Bollnäs är centralort för postverksamheten i Hälsingland och Härjedalen, har stor oro uppstått bland de anställda, som fruktar att ett 80-tal av de 155 arbetstillfällen som finns vid posten i Bollnäs skulle komma att försvinna – detta genom en omorganisation som innebär att de postkupéer som framdras i SJ:s snabbgående godståg på stambanan Stockholm–Bollnäs–Ånge–Östersund skulle överflyttas till tåg som trafikerar ostkustbanan Stockholm–Sundsvall–Ånge–Östersund. Detta skulle komma att innebära en fullständig avveckling av järnvägspostfunktionen i Bollnäs med åtföljande konsekvenser för Bollnäs som brevområdespostkontor och centralort för postverksamheten i Hälsingland och Härjedalen.

Vid en presskonferens i Bollnäs, där chefen för postens Sundsvallsregion, som omfattar i stort sett nedre Norrland, uttalat sig med anledning av min interpellation i frågan, bekräftas att man från postverkets sida haft utredningar om och funderingar på att slopa Bollnäs funktion som spridningspostanstalt. Det är detta som de anställda vid posten i Bollnäs varit medvetna om, och då postregionen inte givit några klara besked i frågan eller utfärdat några dementier när det gäller rykten om neddragningar och omorganisation är det helt naturligt att oron spritt sig. Det var också därför som de anställda och deras organisationer vände sig till mig för att via kommunikationsministern få ett klart besked i frågan.

Tyvärr måste jag konstatera att kommunikationsministerns svar inte ger några garantier för att inte den befarade omorganisationen och avvecklingen i Bollnäs ändå kan bli ett faktum, trots postregionens försäkringar att det bara gäller fyra befattningar.

Men den här frågan är mer komplicerad än så!

Vad händer nu med järnvägspostfunktionen i Bollnäs om SJ:s planer på att lägga ned styckegodshanteringen vid järnvägen i Hälsingland förverkligas och SJ övergår till transporter med bilar på våra vägar? Det kunde tydligen inte postregionen ge något besked om vid sin presskonferens i Bollnäs.

SJ:s planer på en annan organisation av godshanteringen kommer att betyda att tåg 863-864 Stockholm–Bollnäs–Ånge–Östersund och åter till Stockholm ej har egna godsvagnar i nämnda tåg; godset fraktas till godsterminaler i Gävle osv. Tåget kommer då att endast framdra en postkupé och en godsvagn på sträckorna.

Jag vill fråga: Är det troligt att SJ då skulle framföra tåg 863-864? Är postverket villigt att betala för de ökade kostnader som det skulle innebära att SJ framdrar tågen med endast postvagnar?

Det är inte möjligt att dra postvagnar i några andra tåg, eftersom postgången inte medger att posten kommer senare till Bollnäs, där den

Fredagen den
10 februari 1978

Om SJ:s verksamhet i Bollnäs

behandlas före utsändning till övriga Hälsingland och Härjedalen. En tidigareläggning av tågdragningen skulle medföra att post inte skulle hinna tas med från utgångspunkterna Stockholm och Östersund. Något annat alternativ tycks då inte finnas än att tåg 863-864 skulle gå kvar, även om detta bara vore för postens del.

Mina frågor till kommunikationsministern är då:

1. Om godshanteringen flyttas från Bollnäs, kommer inte SJ i så fall att behöva tåg 863-864 för egna transporter?

2. Postverket står då ensamt med behovet att tågen framdras. Kommer SJ trots detta att framdra tåg 863-864?

3. Är postverket villigt att betala den merkostnad som det innebär att framdra tågen endast för postverkets del?

Om inte de här frågorna kan besvaras på ett tillfredsställande sätt kan utvecklingen i Bollnäs bli den som de postanställda befarat. En omorganisation kan då bli aktuell och få konsekvensen att postkupéerna flyttas till ostkustbanan, och personalreduceringen blir den som de anställda och kommunen hyst farhågor för.

När det gäller frågan om en för postverket och SJ gemensam terminal i Bollnäs kan inte kommunikationsministern ge besked utan hänvisar till en utredning. De anställda vid SJ och posten i Bollnäs liksom kommunen är mycket angelägna om att den här terminalen och samordningen kommer till stånd. I sammanhanget bör nämnas att SJ i Bollnäs f. n. saknar fraktgodsmagasin och expeditioner, vilka totalförstördes vid en brand under förra året.

Kommunikationsministerns svar på frågan om samordningen mellan bl. a. posten och SJ och möjligheterna till ett vidgat samhällsekonomiskt betraktelsesätt när det gäller kommunikationsverkens roll i samhället tycker jag var positivt.

Även statliga verk måste naturligtvis rationalisera och effektivisera sina verksamheter, men att ensidigt driva tesen om företagsekonomiska principer utan att ta hänsyn till övriga samhällsekonomiska konsekvenser är enligt min mening ingen bra politik.

Regionalpolitiska motiv, arbetsmarknads- och sysselsättningsaspekter liksom servicefrågor måste i större utsträckning beaktas även av de statliga verken. När Norrland utarmas och tusentals personer ställs utan arbete är det slutligen de enskilda människorna och skattebetalarna som får ta följderna.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Stig Alfin talade om den minskning av antalet statliga arbetstillfällen som skett i Bollnäs genom olika rationaliseringsåtgärder, framför allt på verkstadsfunktionssidan. Jag vill i det sammanhanget bara påpeka att personalstyrkan vid postkontoret i Bollnäs – en annan statlig verksamhet – under samma tid ökat kraftigt. Vid en omläggning av sorteringsorganisationen för tio år sedan satsade postverket på Bollnäs som spridningspostanstalt för Hälsingland och Härjedalen. Personalstyrkan skall

med den organisation som nu skall finnas där uppgå till 160 personer. Där har alltså skett en viss kompensation för de arbetstillfällen som gick bort vid SJ:s rationaliseringar.

Stig Alftin nämner att han i en motion till årets riksdag aktualiserat olika förslag till åtgärder för att stödja Bollnäs. Självfallet skall regeringen noga överväga de förslagen när riksdagen har uttalat sig om dem – i första hand naturligtvis om riksdagen uttalar sig positivt.

Jag sade i mitt svar att någon ändring i fråga om postbefordran från stambanan till ostkustbanan inte är aktuell. Det finns f. n. inte något lämpligt tåg som kan ersätta de nuvarande på stambanan. Det finns alltså ingen anledning att f. n. hysa några farhågor för den saken.

Ryktena om planer på att förändra Bollnäs funktion som spridningspostanstalt har jag dementerat. Att det kan ha funnits tankar om det hos någon funktionär inom postverket kan jag inte bestrida, men det finns alltså inga sådana planer. Det sade jag mycket kategoriskt i mitt svar på Stig Alftins interpellation, och jag har nu upprepat det.

Slutligen tar Stig Alftin upp frågan om den av SJ aktualiserade ändrade organisationen för styckeodshanteringen. Den är ännu inte beslutad av SJ – förberedelsearbete pågår – och än mindre är den prövad av regeringen. En mängd framställningar från kommuner i hela landet har kommit till kommunikationsdepartementet, i vilka man yppar farhågor för hur en sådan omorganisation från olika synpunkter kommer att utfalla. Man är rädd för att det blir en onödig övergång från järnvägs- till landsvägstrafik, man slår vakt om de arbetstillfällen som vid en sådan organisation skulle komma i farozonen och man är orolig för att organisationen skulle strida mot de regionalpolitiska strävandena att stödja näringslivet framför allt i glesbygder och stödområden. Men regeringen har självfallet inte kunnat ta ställning till dessa framställningar, eftersom SJ ännu inte har fattat något beslut.

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att antalet anställda vid posten i Bollnäs har ökat. Det är riktigt, men jag tycker ändå att man inte kan jämföra den ökningen med minskningen med 1 000 arbetstillfällen på den statliga sidan – ökningen står inte i rimlig proportion till minskningen.

Kommunikationsministern har i sitt svar framhållit att postverket även fortlöpande måste pröva frågan om användning av järnvägstransporter. I fråga om järnvägsposten inom Sundsvallsregionen har kommunikationsministern inhämtat att det f. n. inte finns några planer på förändringar för Bollnäs del. Men så länge kommunikationsministern inte kan ge ett klart besked om hur det blir med styckeodshanteringen vid SJ, om styckeodset skall fraktas med tåg eller med bil i Hälsingland, förblir mina frågor i denna del helt obesvarade.

Jag har tillsammans med mina partikamrater på Gävleborgsbänken motionerat om att styckeodshanteringen skall få vara kvar vid järnvägen i Hälsingland, och jag hoppas naturligtvis att riksdagens trafikutskott skall tillstyrka motionen och kammaren bifalla den. Då räddas ett 50-tal jobb i vårt

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

Om SJ:s verksamhet i Bollnäs

Fredagen den
10 februari 1978

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

landskap, därav ett 15-tal i Bollnäs. Det skulle även medverka till att säkra järnvägspostfunktionen och ett 80-tal jobb vid posten i Bollnäs.

En definitiv dementi när det gäller postverkets planer på en omorganisation av järnvägspostfunktionen som skulle kunna drabba Bollnäs kan kommunikationsministern inte ge, innan han vet hur det blir med styckeodshanteringen och innan SJ och postverket har kommit överens om tågdragningen för tåg 863-864. Vi måste väl vara överens om att jag inte har fått besked härom i dag.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Det är inte svårt att konstatera att vi kan vara överens om det. Av naturliga skäl kan jag inte lämna några sådana besked f. n.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Meddelande om interpellationssvar

1977/78:112 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Vindelådalen

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! På grund av särskilda arbetsuppgifter har jag inte möjlighet att inom föreskriven tid besvara Rune Ångströms interpellation om åtgärder för att främja sysselsättningen i Vindelådalen. Svar kommer att lämnas vid den senare tidpunkt varom överenskommelse träffas med interpellanten.

§ 6 Om åtgärder för att upprätthålla sysselsättningen i Norrbotten

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Alf Lövenborgs* (apk) den 10 januari anmälda interpellation, 1977/78:105, till statsministern, dels *Karl-Erik Hälls* (s) den 16 december anmälda fråga, 1977/78:223, och anförde:

Herr talman! Karl-Erik Häll har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att garantera sysselsättningen för de anställda vid LKAB:s förvaltningar i Norrbotten.

Alf Lövenborg har i en interpellation frågat statsministern dels om han är överens med interpellanten om att Norrbotten nu hotas av en sysselsättningsmässig katastrof, dels vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att hejda fortsatt avveckling och skapa full sysselsättning, och dels om regeringen är beredd att lägga fram en total Norrbottensplan i detta syfte, dels om de statliga basindustrierna kommer att beviljas tillräckliga medel för att klara nuläget kris utan avskedanden och för en utbyggnad som garanterar en framtida utveckling. Interpellationen har överlämnats till mig.

Jag besvarar frågan och interpellationen i ett sammanhang.

Jag framhöll den 7 november 1977, i svar på Alf Lövenborgs interpellation i samma fråga, det allvarliga läget i Norrbotten. I många avseenden har läget förvärrats sedan dess. Åtgärder för att komma till rätta med problemen har emellertid vidtagits.

Genom beslut av regeringen den 1 december 1977 har Norrbottensdelegationen med hänsyn till sysselsättningsproblemen i länet fått i uppdrag dels att föreslå och samordna de arbetsmarknadspolitiska, regionalpolitiska och näringspolitiska åtgärder som kan vidtas på länsnivå, dels att till konkreta projekt vidareutveckla sådana förslag till åtgärder som kräver beslut på central nivå.

NJA-Invest AB undersöker ett antal projekt som kan ge ny sysselsättning. Två av dessa har redan resulterat i ansökningar om lokaliseringstöd.

För de tre stora statliga företagen i Norrbotten är utvecklingen under 1978 ännu osäker. Statsföretag och LKAB utreder f. n. LKAB:s framtid. Utredningen väntas vara klar kring halvårsskiftet 1978. Vissa investeringar som man redan i dag kan se är lönsamma har dock beslutats. För att under 1978 ge övertalig personal sysselsättning kommer Statsföretag att skjuta till 181 milj. kr. Regeringen har föreslagit riksdagen att ge LKAB 200 milj. kr. till samma ändamål. Genom dessa investeringar beräknas 850–900 personer få sysselsättning, åtminstone under 1978. NJA:s framtid utreds av ledningen för Svenskt Stål AB. Denna utredning väntas vara klar i maj månad i år. Under utredningsperioden har SSAB:s ledning bedömt det som möjligt att inte tillgripa uppsägningar i bolaget. Inom industridepartementet bereds vissa frågor som rör ASSI:s verksamhet, bl. a. en eventuell investering i Karlsborg.

Regeringen är beredd att föreslå att medel tillskjuts till investeringar som tryggar sysselsättningen för den arbetsstyrka som i dag är sysselsatt i Karlsborg. En arbetsgrupp har tillsatts inom regeringskansliet för att närmare granska aktuella projekt och alternativ. Besked om arbetsgruppens resultat kommer att ges före denna månads utgång. Jag avser att vid tillfälle återkomma till riksdagen med en redovisning av situationen i Norrbotten, när utredningarna inom de statliga företagen är färdiga och när Norrbottensdelegationen inventerat det nya läget.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation, som jag ursprungligen riktade – för att betona lägets allvar – till landets statsminister.

Av interpellationssvaret framgår att industriministern icke är överens med mig om bedömningen att Norrbotten hotas av en sysselsättningsmässig katastrof. Men det kanske är en fråga om nyanser och terminologi. För mig föreligger ingen tväkan. Det är egentligen redan nu en katastrofal situation i det länet. Eller vad skall man säga när närmare 20 000 personer står utanför den reguljära arbetsmarknaden?

De siffror jag anför i interpellationen är belysande. Strax före årsskiftet hade vi över 4 000 kassamedlemmar utan jobb. Nästan 4 000 ungdomar i åldrarna

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbottnen*

19–24 år var registrerade som arbetslösa. Över 13 000 var sysselsatta i beredskapsarbeten, arbetsmarknadsutbildning och liknande.

Till detta måste som vanligt läggas, herr Åsling, åtskilliga tusen ungdomar och kvinnor som av skilda skäl icke finns med i denna statistik.

Människorna i mitt län är oroade. Under det gångna året har man också tvingats bevittna hur länets stora statliga basindustrier drar ner sin verksamhet och förbereder permitteringar och t. o. m. avskedanden. Det är ytterst allvarligt.

Statsrådet Åsling har nyligen besökt Norrbotten och bör följaktligen vara väl orienterad om läget. Information och sakunderlag saknas ju sannerligen inte från detta det mest utredda av alla län. Men frågan är vad regeringen gör för att uppfylla sina löften. Om bara en del av de utlovade 400 000 nya arbetstillfällena hamnade där uppe skulle situationen förändras. De åtgärder som nu sätts in innebär ju inte att sysselsättningen ökar i Norrbotten – de kan möjligen hindra att ödeläggelsen får ännu mer förödande proportioner.

En av mina frågor löd: "Kommer de statliga basindustrierna att beviljas tillräckliga medel för att klara nulägets kris utan avskedanden och för en utbyggnad som garanterar en framtida utveckling?"

I svaret hänvisar nu statsrådet till att när det gäller LKAB kommer Statsföretag att tillskjuta 181 milj. kr. och regeringen att föreslå riksdagen att ge LKAB 200 milj. kr. för att "övertalig personal", som det heter, skall få sysselsättning med vissa projekt som den politiska och fackliga arbetarrörelsen sedan länge krävt.

Detta bör naturligtvis noteras, men lika klart är att det inte räcker. Sysselsättningen är i fara för flera hundra människor likafullt. Det måste fram mer pengar och en plan som kan uppfylla den enda acceptabla målsättningen, nämligen att folk i malmfälten skall få behålla jobben.

Därutöver hade det varit önskvärt att statsrådet i sitt svar sagt någonting om hur man skall klara sysselsättningen på längre sikt i malmfälten. Det statsrådet nämner är lösningar som inte ens är tillräckliga för att klara dagens bekymmer. Men framtiden då? Om man kallt räknar med att malmförsäljningen inte kommer upp till tidigare nivåer, måste malmfälten bli föremål för industriella satsningar av helt annat slag. Dagens situation visar hur allvarligt det har varit och är att basera två stora kommuners ekonomi och sysselsättning på en enda stor näringsgren. Måste man inte redan nu sätta i gång med en plan för malmfältens industrialisering, upprättandet av verkstadsindustri eller andra objekt för att klara framtidens krav?

Visst har man rätt att ställa krav från malmfältens sida. De pengar som nu satsas är ju ett intet i förhållande till de enorma rikedomar som folkhushållet hämtat från denna region under årens lopp. Men jag skall inte dröja längre vid LKAB och malmfälten eftersom Karl-Erik Häll kommer att utveckla den här problematiken mer ingående efter mig.

LKAB är bara en av komponenterna i den statliga företagssektorn. När det gäller ASSI ger svaret inget klart besked. Det heter bara: "Inom industridepartementet bereds vissa frågor som rör ASSI:s verksamhet, bl. a. en eventuell investering i Karlsborg." Det låter föga betryggande: "en eventuell

investering”.

Det sägs vidare att regeringen är beredd att föreslå medel som tryggar sysselsättningen för den arbetsstyrka som i dag finns i Karlsborg. Skall statsrådets svar tolkas så att ASSI får de 500 miljoner som har angetts som nödvändiga enbart för att klara helt nödvändiga investeringar och förhindra en nedläggning?

Och hur blir det med kartongfabriken då? Det är ett konkret utbyggnadsprojekt som skulle kunna ge flera hundra arbetstillfällen, och det vore ett led i strävandena att ytterligare förädla produktionen.

Och så har vi boardfabriken i Piteå. Kursen tycks vara ställd på avveckling, men de anställda skall hållas på halster till någon gång i mars. Den Åkermanska utredningen innehåller ju inga besked.

Samhällsekonomiska skäl talar för att fabriken får bli kvar. Men om man trots allt går in för att lägga ner fabriken i Lövholmen måste det vara ett ovillkorligt krav att ingenting får ske innan sysselsättningen har garanterats på annat sätt. Jag vill fråga: Finns det någon utvecklingsplan för ASSI i Piteå? Finns det någon tanke på att följa upp t. ex. tillverkningen av kraftliner genom uppförandet av en fabrik för wellpapp?

Den statliga träindustrins bekymmer kommer egentligen av att man i hög grad underlåtit att satsa på förädling och breddning av produktregistret. I stället för att bitvis avveckla bör man gå in för att utveckla, och man får verkligen hoppas att den arbetsgrupp, som enligt statsrådet Åsling är tillsatt inom regeringskansliet, har den målsättningen.

Sedan har vi Luleå och NJA. När det gäller den totala utvecklingen av NJA:s anläggning vet jag sedan tidigare att industriministern och jag har helt motsatta åsikter. Jag anser att målsättningen måste vara att verket utökas, att man satsar på vidareutveckling och differentiering och att man återupptar projektet Stålverk 80. Men därav blir ju intet, eftersom regeringens linje i det fallet är att järnverket skall krympas i stället för att utvidgas.

Jag anser, om jag får göra en längre parentes, att Stålverk 80 var Norrbottens stora chans att bryta sig ur den koloniala rollen och att det hade kunnat bli inledningen till en industriell förnyelse. Den debatten skall jag emellertid inte ta upp nu, utan den får anstå till ett senare tillfälle. Jag konstaterar bara att det framgår av svaret att det enda som nu finns kvar när det gäller Stålverk 80 är löftet om att det t. v. inte skall bli några uppsägningar vid NJA.

Jag vill i sammanhanget fråga herr Åsling hur det blir med de 2 300 nya jobb som skulle ordnas om man bara fick lov att slå ihjäl Stålverk 80. Har regeringen någon konkret inriktning för att få fram de här jobben? Hur skall den målsättningen i så fall kunna förverkligas, när regeringen samtidigt har målsättningen att krympa antalet anställda vid länets största industri? – Dessa frågor ställs naturligtvis av människorna och myndigheterna i Luleå.

Men Norrbotten är ju mycket mer än malmfälten, Piteå, Kalix och Luleå, min interpellation syftade också till att omspanna länets totala problem. Till Norrbotten hör bl. a. inlandskommunerna. Bland dem befinner sig framför

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

allt Jokkmokks kommun i ett fruktansvärt läge, som utan tvivel måste betecknas som katastrofalt. Vi vet att vattenkraftsutbyggnaderna är inne i sin final, och att en massa människor nu oundgängligen måste beredas andra jobb. Det har f. ö. varit känt mycket länge, men ingenting har blivit gjort vare sig av den gamla eller av den nya regeringen för att skapa annan och varaktigare sysselsättning. Här måste regeringen komma fram till lösningar som snabbt kan ge åtskilliga nya jobb.

Att klara sysselsättningsproblemen i Jokkmokk är en politisk, men också – och det vill jag understryka – en moralisk fråga. Samhället har inte handlat politiskt hederligt mot denna kommun som har mjölkats på miljard efter miljard i form av arbetskraft och energi och som nu tycks lämnas i sticket när vattenkraftsutbyggnaden blir klar.

Jag vill fråga statsrådet Åsling: Finns det någon plan för hur man skall klara sysselsättningen i Jokkmokk? Är några stora projekt på gång eller skall vi få bevittna hur den här kommunen dör av tvinsot? Har statsrådet Åsling diskuterat förutsättningarna för det omdiskuterade aluminiumverket eller är detta helt borta ur bilden? Finns det någon plan för exploateringen av den stora kalk- eller marmorfyndigheten i Norvijaur, den som bedömts vara Europas största i sitt slag? Om inte – hur tänker regeringen då klara sysselsättningen i Jokkmokks kommun? Hur skall regeringen då kunna garantera kommunens fortbestånd – det handlar ju nu t. o. m. om det?

Sedan har vi Tornedalen. Det har inte på 15 år förekommit någon befolkningsstatistik som inte redovisat flyttningsförluster för Tornedalskommunernas del. Nu är man snart nere vid den undre gräns där det inte längre är möjligt att upprätthålla samhällsservicen. Det säger kommunalmännen, och de förtjänar att bli trodda.

Jag skulle kunna gå igenom kommun efter kommun och visa att talet om en katastrof i Norrbotten inte är någon överdramatisering. Länet befinner sig i sin allvarligaste kris under efterkrigstiden, och regeringen har ansvaret för att sysselsättning kan garanteras och att problemen inte löses genom flyttlasspolitik.

Jag vill inte skylla allt på den sittande regeringen eller på statsrådet Åsling. Den situation som Norrbotten nu befinner sig i har ytterst sin grund i den koloniala struktur som har präglat och präglar länets näringsliv. Naturtillgångarna har utnyttjats maximalt, men inte för förädling i det egna länet utan den har gjorts i andra delar av landet och utomlands. Skogarna har plundrats, gruvorna har rovbrutits och älvarna tappats på elektrisk energi, men framtidsinvesteringarna i Norrbotten har uteblivit.

Statsrådet Åsling brukar betona de stora insatser som gjorts i Norrbotten under senare år. Javisst, det är sant. Men jag säger ändå att de är mindre än en normal Konsumåterbäring om man sätter dem i relation till alla de rikedomar som länet har lämnat ifrån sig i form av järnmalm, skog, vattenkraft, och varför inte också produktiv arbetskraft.

Jag har frågat om regeringen är beredd att lägga fram en totalplan för att klara sysselsättningen i Norrbotten. Det förefaller inte som om regeringen har någon sådan tanke. Men enligt min åsikt är det detta som måste ske, och ske

snabbt. Skall en befolkningsmässig katastrof kunna undvikas måste det läggas fram en plan som innehåller konkreta åtgärder för hur sysselsättningen skall garanteras, en plan som innehåller åtgärder för varje del av länet. Det är tydligt att den planmässigheten inte har någon plats i industriministerns eller regeringens tankebanor.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Det hör ju till god ton att tacka för svaret, och det vill jag också gärna göra, även om jag tycker att svaret lämnar mycket övrigt att önska och jag t. o. m. hade börjat tro att jag aldrig skulle få något svar över huvud taget. Jag ställde frågan före riksdagens juluppehåll, och nu är vi en god bit in i februari. Det torde väl vara riksdagsrekord i väntan på ett frågesvar. Hur detta ställer sig rent konstitutionellt orkar jag inte ta upp i det här sammanhanget. Risken finns ju att en fråga kan bli inaktuell när svaret dröjer så länge. Men den fråga jag ställt den är sannerligen inte inaktuell. Tyvärr, kanske jag skall säga.

Herr talman! Innan jag närmare kommenterar svaret, har jag ett uppdrag att fullfölja. Det består i att överbringa en hälsning till industriministern, och därmed till hela regeringen. Det är en hälsning från 1 500 besvikna gruvarbetare som söndagen den 29 januari samlades till möte i MalMBERGETS Folkets hus för att där få ställa frågor till personer med ansvar för deras framtida sysselsättning.

Inbjudna till detta möte, som LO-sektionen arrangerade, var Statsföretags VD, Per Sköld, LKAB-chefen Sven Johansson och SJ:s generaldirektör, Lars Peterson, och dessutom någon representant för regeringen. De tre namngivna kom också, men tyvärr ingen representant för regeringen. Den stolen stod tom och från den stolen kunde man tyvärr inte få någon fråga besvarad.

Det finns naturligtvis någon förklaring till den tomma stolen. Men de 1 500 gruvarbetarna vet om att inbjudan kom till regeringen i mycket god tid och att alternativa mötesdagar förelåg, bl. a. föreslogs den 5 februari. Man vet dessutom att industriministern befann sig i Luleå den 6 och 7 februari, så man tolkar det helt enkelt som nonchalans från regeringens sida att denna stol fick stå tom på mötet.

Vad gruvarbetarna egentligen bett mig framföra vill jag inte och kan jag inte återge ordagrant, för då riskerar jag att talmannen låter sin tunga klubba falla i bordet. Låt mig bara understryka att det var 1 500 djupt besvikna gruvarbetare som konstaterade att deras stora bekymmer för framtiden inte vägde tillräckligt tungt för att någon regeringsledamot skulle ställa upp.

Jag är naturligtvis beredd att vidarebefordra industriministerns förklaring, om det nu gives någon förklaring.

Då således ingen regeringsledamot var närvarande vid mötet, och då kammarens debattregler i dag ger mig möjlighet att utnyttja litet längre tid än som är vanligt i en frågestund, vill jag försöka skildra några av de frågor som ställdes till panelen. Av helt naturliga skäl ställdes de flesta frågorna till VD i Statsföretag, Per Sköld, och till LKAB-chefen Sven Johansson. SJ och

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbottnen*

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

malmfrakterna kommer naturligtvis i bakgrunden efter det överraskande besked som lämnades, nämligen att malmbanan med allt vad därtill hör troligen kommer att överlämnas till LKAB. Detta är ett besked som det f. ö. skulle vara intressant att närmare diskutera med industriministern. Men det skall jag inte göra nu, det kanske vi får tillfälle till längre fram.

Redan i inledningen gjorde Per Sköld några saker helt klara, nämligen:

1. att Statsföretag ser mycket dystert på gruvindustrins framtid,
2. att ett opreciserat antal gruvarbetare kommer att mista sina jobb och att korttidspermitteringar är nödvändiga,
3. att varken Statsföretag eller LKAB har någon plan för alternativ sysselsättning i malmfälten,
4. att Statsföretag inte har något egentligt ansvar för sysselsättningen i Malmberget utöver det som gäller att med god lönsamhet bryta malm, och
5. – det är kanske det allvarligaste – att nya uppslag för sysselsättning endast kunde beaktas om de gav en fullgod företagsekonomisk lönsamhet, av Per Sköld preciserad till 20 % på investerat kapital.

Det kanske står klart för var och en – också för industriministern – att de här beskederna inte precis muntrade upp de närvarande.

Jag vill gärna fråga industriministern om han instämmer i de här av Per Sköld framförda synpunkterna. Personligen hoppas jag innerligt att det inte är fallet.

Jag är klar över att de stora investeringar som har gjorts av LKAB i Malmberget har varit nödvändiga och värdefulla, men jag är också helt på det klara med att de i dag tyvärr inte utgör någon garanti för sysselsättningen. De har däremot verksamt bidragit till att göra gruvhanteringen inom LKAB lönsam och konkurrenskraftig, och de har, tillsammans med idogt arbetande gruvarbetare, bidragit till de miljardbelopp som under åren har tillförts statskassan i form av vinstmedel.

I dag är det bekymmer i malmfälten, kanske större än någonsin tidigare, och det är nu vi behöver ett aktivt stöd från samhället. Det är i dag vi begär att få tillbaka den del av tidigare inlevererade vinster som behövs för att trygga jobben och för att ge kommunen möjligheter att överleva. Inte minst i det senare avseendet är åtgärder nödvändiga. Redan nu är vår kommunala utdebitering 31 kr.

Det är i detta perspektiv som industriministerns svar på min fråga framstår som så utomordentligt torftigt. Inte så att jag inte förstår att det är aktningstvårda summor som industriministern talar om – 381 milj. kr. är mycket pengar – men i relation till det faktiska behovet är de med förlov sagt något av en droppe i havet.

Att man, som det anges i svaret, nu utreder LKAB:s framtid inger ingen tillförsikt utan närmast oro, då man ju inte nämner något om vad det egentligen innebär. Om vi drar slutsatser av vad som sägs beträffande redan beslutade investeringar ”i vad man nu finner lönsamt”, ger det oss föga hopp om något annat än att den företagsekonomiska lönsamheten kommer att vara riktlinjen för den nu pågående utredningen.

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Jag vill passa på att fråga industriministern på vilket sätt de anställda och kommunen kommer att kunna påverka den här utredningen. Är det måhända enmansutredaren Gunnar Söder som skall göra utredningen som en del i det mycket omfattande och, vill jag gärna säga, för oss oroande utredningsuppdrag som han redan erhållit?

Huvuddelen av de 381 miljonerna skall enligt industriministerns svar användas för att ge s. k. övertalig personal – egentligen en vidrig benämning på välutbildade gruvarbetare – sysselsättning åtminstone under år 1978. Kan industriministern i dag ge något besked om vad som skall hända sedan? Pengarna räcker, också enligt svaret, till för att sysselsätta 850–900 man. Då vill jag fråga: Vad skall ske med resten? LKAB redovisar nämligen sammantaget mer än 1 300 personer som "övertalig personal". Skall den personalen få avsked redan 1978?

Industriminister Åsling har i många sammanhang pekat på företagens sociala ansvar för sin anställda personal, och jag utgår från att detta i allra högsta grad skall gälla de företag där staten själv är ägare. Jag vill mot den bakgrunden fråga industriministern, om han anser det vara förenligt med ett sådant ansvar att ledningen för LKAB och Statsföretag, efter tre år av djup lågkonjunktur och inför ett fjärde och kanske ett femte sådant år, inte har något annat att föreslå än en kraftig minskning av arbetsstyrkan, med de förödande effekter det har i en kommun som är helt beroende av gruvindustrin.

Kan industriministern vara tillfreds med den ringa grad av samhällsansvar som Per Sköld har deklarerat och som demonstreras av LKAB:s situation i dag? Om svaret på den frågan är ja, så blir jag allvarligt oroad!

Vad skall man då göra? Ja, enligt min mening skall man snarast ålägga Statsföretag och därmed den statliga industrin ett betydligt vidare samhällsansvar och ställa de ekonomiska och andra resurser till förfogande, som är nödvändiga för att den statliga industrin skall kunna leva upp till detta ansvar. Statsföretag med sina olika företagsenheter måste enligt min mening göras om till ett aktivt instrument, i syfte att skapa den sysselsättning som är nödvändig i de områden där den statliga industrin är så dominerande som den är i malmfälten.

Mot bakgrund av de stora bidrag som LKAB har givit statskassan under de goda åren är det för mig obegripligt att man i dag från ägaren-statens sida faktiskt kan sanktionera att de anställda får sparken. Detta, herr talman, är min övertygelse; jag vill gärna säga det i dag.

Vi har från socialdemokratin i såväl länet som kommunen framfört vad vi anser att LKAB borde ta itu med som underlag för ny sysselsättning. Ferrokiselframställning har LKAB självt varit intresserat av. Anledningen till detta angavs vara tillgång på lämpligt mineral och tillgången på elektrisk energi inom Norrbotten. Den fyndighet av grafit som finns i Vittangiområdet är ett annat exempel på objekt där både energi kan utvinnas och en för framtiden värdefull teknik kan utvecklas. Listan på lämpliga objekt kunde göras lång, och det är därför svårt att förstå den passivitet som jag tycker kännetecknar industriministerns svar på min fråga angående åtgärder med

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

anledning av LKAB:s besvärliga situation.

Jag vill också betona det allvarliga i att den nuvarande krisen i LKAB kan medföra att vi förlorar den värdefulla tillgång som en kunnig och välutbildad gruvarbetarkår utgör.

Herr talman! Jag betecknade industriministerns svar som torftigt, och jag vidhåller det omdömet. Dessutom vill jag säga att jag tycker uppriktigt synd om industriministern, som tydligen inte orkar vidta de kraftåtgärder som jag trots svaret är förvissad om att också industriministern inser är nödvändiga i dag, om inte allvarliga och egentligen helt onödiga följdverkningar skall uppstå i malmfälten och därmed också drabba hela den svenska gruvindustrin.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Läget i Norrbotten är i dag bekymmersamt, och det är det som ligger bakom den interpellation och den fråga som här framställts. Det är också därför som jag nu har begärt ordet.

Vi har ungefär 9 000 arbetslösa i Norrbotten, och över 16 000 personer är sysselsatta i beredskapsarbete. De kortsiktiga problemen kan ju för en tid lösas med arbetsmarknadspolitiska insatser, men för en långsiktig lösning krävs en genomtänkt strategi. Basen för Norrbottens utveckling måste vara våra naturtillgångar. Malmen är inte längre en guldgruva för Sverige och malmfälten men en självklar tillgång som måste förbättras genom forskning och utveckling samt nya brytnings- och förädlingsmetoder. Det gäller också att genom ökad prospektering gå vidare och hitta nya malmer och industrimineral. Jag tycker därför att det var ett mycket glädjande besked som industriministern gav i Luleå i måndags om ökade insatser i Norrbotten på det området. Det är viktigt för att skapa just de långsiktiga jobben.

Det vore också rimligt, tycker jag, att bygga upp en särskild fond för exempelvis malmfältens utveckling genom att avsätta ett visst belopp för varje ton malm som bryts. Detta borde även kunna gälla för andra ändliga resurser.

NJA måste konsolideras och vidareutvecklas, och det är ju en av tankarna bakom SSAB. Vi behöver nu fortsätta att bygga ut valsverkskapaciteten inom NJA. Även den metallurgiska forskningen bör fortsättningsvis byggas ut. Regeringen har ju också satsat medel på detta.

En annan åtgärd som är viktig, därför att den dels skulle förbättra sysselsättningssituationen på kort sikt, dels betyder mycket på lång sikt, är en ombyggnad av malmbanan Kiruna-Luleå. Framför allt är en ändrad taxepolitik för både gods- och persontransporter nödvändig för den långsiktiga utvecklingen i Norrbotten.

Skogsindustrins framtid är speciellt i blickpunkten just nu i Norrbotten. Jag vet att regeringen försöker finna lösningar för en varaktig sysselsättning åt de människor som arbetar i Karlsborgsfabriken. Det är oerhört viktigt att också boardfabriken i Piteå får vara kvar. Enligt den Åkermanska utredningen som jag har sett redovisad i tidningarna skulle den fabriken eventuellt läggas ner. Folkpartiets lokalavdelning i Piteå har i ett uttalande påpekat att av landets

samtliga boardfabriker är Piteåenheten i dag den mest lönsamma. Den har en konkurrenskraftig, bra produkt, skicklig arbetskraft och relativt låg råvarukostnad, och det vore därför mycket underligt om just den enheten skulle läggas ner. Jag skulle vilja fråga industriministern hur han i dag ser på möjligheterna att behålla boardfabriken i Piteå.

Vi har i Norrbotten länge fått lita till de mycket stora industrierna, och nu är det dags för den medelstora och mindre industrin. Jag ser också den småföretagarproposition som regeringen lade fram och som vi har beslutat om här i riksdagen, med stödåtgärder som skulle ge förbättrade möjligheter för den mindre företagsamheten, som ett led i en långsiktig utveckling. Norrbottensdelegationen har också ganska enastående resurser och möjligheter att göra en hel del för Norrbottens glesbygd just i det här läget.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Vi har under förra året haft många debatter här i kammaren om vad som händer i Norrbotten. Utvecklingen har oroat och oroar – det är ingen tvekan om detta. Samtidigt har regeringen satsat mera resurser, mera möda och omsorg på att lösa problemen i Norrbotten än någonsin tidigare. Hittills under denna regerings mandatperiod har i sådana åtgärder satsats mer än 10 000 kr. per invånare – man, kvinna, barn – i Norrbotten. Det är mer än vi har satsat inom något annat län eller någon annan region i landet. Men jag medger att det har varit befogat, och arbetet måste fortsätta eftersom det ensidiga beroendet av några basnäringar i Norrbotten har gjort att den negativa konjunkturutvecklingen har slagit mycket hårt på den norrbottniska arbetsmarknaden.

Jag vill knyta några allmänna reflexioner till de synpunkter och den mängd frågor som har förts fram här under debatten. Först frågan om läget i Norrbotten skall betraktas som katastrofalt eller inte. Jag vill med skärpa betona att läget inte är katastrofalt. Det är besvärligt och det finns många problem. Bakom de generella problemen döljs självfallet många personliga problem i arbetslöshetens spår. Men samtidigt finns i detta län, i denna region, goda utvecklingsmöjligheter. En svartmålning av den art som man ofta möter i debatten fyller ingen konstruktiv funktion. Här gäller det att kunna mobilisera alternativ som innebär att man kan diversifiera näringslivet och minska konjunkturberoendet på arbetsmarknaden i Norrbotten.

Det finns ett antal mycket intressanta motorer i den norrbottniska utvecklingen. Samspelet mellan näringslivet och tekniska högskolan ger stora utvecklingsmöjligheter i det långa loppet, och det har börjat ske en del som är mycket lovande då det gäller att utveckla t. ex. företag inom tunnplåtsektorn och inom den mekaniska industrin.

När det gäller en annan motor i utvecklingen i Norrbotten, den metallurgiska forskningsstationen, hade jag i måndags tillfälle att meddela att regeringen beslutat ge ett utvecklingsstöd på närmare 25 milj. kr. till denna. Det är inte bara ett svenskt utan också ett nordiskt utvecklingscentrum för metallurgin som nu får väsentligt förstärkta resurser. Dessa ger i och för sig vissa arbetstillfällen, men det är dock en andrahands sak i sammanhanget –

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbottnen*

det väsentliga är att här bedrivs ett utvecklingsarbete, som också kan komma stålindustrin i Norrbotten till godo.

Den 1 juli i år startar Stiftelsen Utvecklingsfonden för Norrbottens län sin verksamhet. Därmed får man ytterligare ett komplement till den medelsarsenal man redan har i Norrbotten för att utveckla näringslivet. Också detta är en unik satsning, med en från svensk synpunkt unik kompetens att klara de regionalpolitiska åtagandena på ett regionalt plan.

Exemplen på insatser kunde mångfaldigas. Man gör en massiv insats, med en planmässighet i arbetet utan motsvarighet, och här spelar även de norrbottniska insatserna en strategisk roll. Norrbottensdelegationen har gjort en mycket betydelsefull insats med sin inventering på bred bas av vad som skall kunna utveckla näringslivet i regionen. Om man i stället för denna successiva planmässighet i arbetet skulle ha följt Alf Lövenborgs modell och samlat sig kring att upprätta någon form av generalplan, skulle man naturligtvis ha förlorat mycket i tempo. Det skulle ha blivit nödvändigt att skjuta upp ställningstaganden i avvaktan på utarbetandet av en sådan generalplan.

Men jag förstår att detta är mera en diskussion för galleriet. Det låter så bra när man talar om en sysselsättningsplan eller en generalplan. En sådan skall också komma, men om den, som Alf Lövenborg argumenterar för här, skulle medföra en uppbromsning av de aktiva och akuta insatserna, vore det en katastrof för läget i Norrbotten.

Får jag sedan säga beträffande det långsiktiga arbetet i de statliga företagen, att det är LKAB-ledningens uppgift att i samråd med facket genomföra översynen av LKAB:s situation. Jag förutsätter att man därvid upprätthåller en nära kontakt med kommunerna, eftersom LKAB spelar en så dominerande roll för sysselsättningen i malmfältskommunerna. När den översynen föreligger – omkring halvårsskiftet, enligt vad det har uppgivits till mig från LKAB-ledningen – är vi i regeringen beredda att ta ställning till de nödvändiga åtgärder som skall trygga LKAB:s utveckling på sikt. Vi har skaffat oss ett rådrum genom de insatser för 380 milj. kr. som jag nyss talade om och som innefattar åtgärder för att säkra sysselsättningen under 1978.

När det gäller andra inslag i det statliga företagandet i Norrbotten är ASSI, som jag nämnt, föremål för beredning vad gäller Karlsborgsverken. Vi har häromdagen också fått utredningen beträffande boardfabriken i Lövholmen framlagd. Det är frågor som man successivt kommer att ta ställning till. ASSI-ledningen ser också över ASSI:s målsättning i det längre perspektivet och utreder möjligheterna till vidareförädling. Just nu ser utsikterna att gå vidare inte särskilt ljusa ut, men det är företagsledningens uppgift att ange alternativa handlingslinjer, om den nuvarande produktionen inte visar sig ha den marknad den borde ha.

Men man kan naturligtvis inte bara, som Alf Lövenborg och i viss mån Karl-Erik Häll här gör, komma med önskelistor. Man måste också prioritera önskemålen. Man måste visa någon vilja att föra en verklighetsnära diskussion om det hela över huvud taget skall vara meningsfullt.

Vi måste inrikta oss på investeringar som tryggar företagen långsiktigt och

som därför också innebär att företagen klarar sin marknadsanpassning.

Självfallet kommer de statliga företagens uppgifter i det längre perspektivet att finnas med i det långsiktiga program som vi nu arbetar med i regeringskansliet, framför allt i industridepartementet. Avsikten är, som jag tidigare sagt från denna talarstol, att våren 1979 lägga fram dels en proposition om den näringspolitiska utvecklingen i det längre perspektivet, näringspolitiken för 1980-talet, dels förslag till en regionalpolitik – allt frågor där Norrbottensproblematiken är det centrala och där vi självfallet kommer att ta hänsyn till erfarenheter och problem i Norrbotten när vi diskuterar de långsiktiga perspektiven.

Får jag till sist, herr talman, tacka för hälsningen från gruvarbetarna förmedlad av Karl-Erik Häll. Jag har fått samma hälsning på andra vägar också. Jag har gett skriftligt besked om varför jag inte kunde uppträda där uppe, först den dag som med rätt kort varsel presenterades och sedan den likaledes med kort varsel föreslagna alternativa dagen. Det var andra arbetsuppgifter, andra skyldigheter som hindrade mig. Det finns nämligen andra problemområden här i landet som också har rätt att kräva information och möjlighet till diskussion. Mitt engagemang i Luleå den 6 och 7 februari hade varit bokad sedan lång tid. Den som velat träffa och ta debatt med mig på ort och ställe har varit välkommen. Så skedde också vid det offentliga möte som jag hade tillfälle att närvara vid i Luleå den 6 februari.

Jag är alltid öppen för att delta i diskussion om problemen, med gruvarbetarna i malmfälten, med NJA-facket etc., men det måste ändå finnas möjligheter att rent tidsmässigt åta sig sådana engagemang.

Den diskussion som vi hade i måndags kväll är ju inte den sista. Vi kommer säkert att fortsätta debatten om Norrbottensproblemen.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Läget är inte katastrofalt, framhåller statsrådet Åsling nu med viss skärpa. Det är klart att detta är en bedömningsfråga. I interpellations-svaret betonar Nils Åsling att läget är mycket allvarligt och att det har förvärrats.

Jag vill säga att läget betraktas som katastrofalt av ett stort antal människor som redan har förlorat sina jobb eller står inför risken att förlora sina jobb. Ansvariga kommunalmän bedömer situationen som katastrofal för malmfälten. Det gör man när det gäller Jokkmokks kommun, när det gäller Arjeplog m. fl. Jag tycker nog att den bedömning som jag har anlagt är ganska adekvat i dagens läge.

Statsrådet säger att det är ett spel för gallerierna när man kräver en generalplan för Norrbotten, men min grundsyn är att det behövs en generalplan för Norrbotten för att utveckla näringslivet där. Det står verkligen inte i motsättning till att man vidtar akuta åtgärder och gör de punktinsatser som nu är befogade på grund av situationens allvar.

När det gäller alla mina frågor tycker jag att Nils Åsling har svarat dunkelt på några, på andra svarar han inte alls. Jag viftar inte bort de insatser som nu görs i Norrbotten. Tvärtom, eftersom varje åtgärd även av det mindre

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

formatet är välkommen i detta läge. Men det tål ändå att upprepas att den stora problematiken kvarstår. De åtgärder som Nils Åsling hänvisade till skapar inte full sysselsättning, vare sig i nuet eller för framtiden.

Jag får inga svar på hur man skall kunna rädda de mest utsatta delarna av Norrbotten, bl. a. inlandskommunerna. Hur blir det med boardfabriken i Piteå, med investeringen i Karlsborg, med de 2 300 nya jobben i Luleå? Hur klaras Tornedalen och Jokkmokk? Frågorna blir ju hängande i luften obesvarade. Vad som måste efterlysas – och där vill jag än en gång säga att regeringen uppenbarligen saknar en plan för hur sysselsättning skall åstadkommas i Norrbotten som helhet – är hur länets näringsliv skall utvecklas och hur man skall frigöra sig från den nuvarande koloniala strukturen. Det är detta det handlar om.

Norrbotten är ett län med förutsättningar för en planmässig utvidgning av statsdriften. Det finns ju redan nu en mycket stor statlig företagssektor där: vi har ett statligt gruvbolag, vi har ett järnverk i Luleå och vi har en statlig träindustri. Bygg vidare utifrån dessa statliga industrifundament, som redan finns! Infoga dem i den totala utvecklingsplan som vi efterlyser för att klara Norrbotten!

Nils Åsling har ibland framställts som hyllare av marknadskrafternas fria spel, men i Norrbotten spelar trots allt den s. k. privata företagsamheten inte tillnärmelsevis så stor roll som den gör i andra län. Då måste det ju vara vettigt att satsa på den grund som redan finns.

Det görs oerhört mycket, säger statsrådet. Jag menar att det utifrån den nu så svåra situationen borde göras långt mer för att utveckla och bygga ut statsdriften i ett längre perspektiv. Trots statsdriftens nuvarande svårigheter och brister står det klart för oss att det inte finns någon annan väg att gå för att skapa trygghet för sysselsättningen och utvecklingen i Norrbotten. Grunden för att kunna göra det måste såvitt jag begriper vara att det läggs fram en statlig totalplan – eller generalplan, för att använda statsrådets eget ord.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Vi är nog på det klara med att det har gjorts insatser i Norrbotten, Nils Åsling! Jag säger som Alf Lövenborg att dem viftar vi sannerligen inte bort.

Men det är också fråga om *hur* man satsar pengarna. Jag hoppas vi har klart för oss att det kan behövas pengar för sysselsättningsskapande arbeten under en begränsad tid. Men om man satsar enbart på det utan att analysera var man verkligen behöver investera pengarna för morgondagen – och då också inom gruvindustrin – blir framtiden naturligtvis högst bekymmersam.

Så säger Nils Åsling att vi inte skall svartmåla, eftersom det bara förvärrar situationen. Det vare mig fjärran att svartmåla länet! Vi som bor där uppe vet att vårt län är rikare än jag tror att Sverige egentligen har upptäckt ännu. Vi har många saker som skulle kunna ligga till grund för en verkligt rik industriell utveckling, såsom redan upptäckta malmer och mineraler och förmodligen även en stor kvantitet ännu fördolda, som genom intensifierad letning skulle kunna bilda underlag för en sådan utveckling. Vi har mycket

ännu outbyggd elkraft, som vi i de planmässiga former vi tidigare har föreslagit är beredda att ställa till förfogande. Vi är alltså inte ute för att svartmåla, utan vi försöker i stället få makthavare att upptäcka att man borde satsa på detta rika län, eftersom det skulle vara en hjälp till självhjälp i allra högsta grad.

Sedan konstaterade jag att industriministern inte hade ett enda ord att säga om de frågor som jag återgav mot bakgrund av vad Per Sköld hade angivit på mötet. Jag tror det var klokt att inte göra det, men jag tolkar det i varje fall som ett ganska bestämt avståndstagande från en del av de synpunkter som där framfördes.

Vi är inte tillräckligt jordnära när vi föreslår saker och ting, säger Nils Åsling vidare, utan vi behöver prioritera, och vi bör också lägga fram konstruktiva förslag. Jag vet inte vilka anspråk man har på konstruktiva förslag, men när man talar om saker som dessutom företagen själva i ett tidigare skede har kallat mycket intressanta – jag har bara anfört ett par, men jag skulle kunna lämna flera exempel – anses det inte tillräckligt jordnära! Då blir jag allvarligt oroad. Man kan inte begära att en vanlig riksdagsman skall kunna ställa förslag som är bättre övertänkta och mera jordnära, mera realistiska än vad en företagsledning själv kan åstadkomma – och det är vad jag i huvudsak ägnade mig åt.

Sedan tackar jag för förklaringen till att inte herr Åsling var med på gruvarbetarnas möte. Det var inte heller någon annan från regeringen, och det sade inte herr Åsling ett ord om. Men det var ändå så att man inte hade inriktat sig på någon speciell representant från regeringen, utan man hälsade välkommen någon representant för regeringen över huvud taget. Man gick t. o. m. så långt att man sade att man kunde nöja sig med att någon representant för regeringens kansli – någon tjänsteman – skulle ställa upp. Ingen kunde ställa upp. Herr Åsling säger att de som ville tala med honom var välkomna till Luleå. Det vet jag, och det är bra. Men 1 500 gruvarbetare kan ju i rimlighetens namn inte åka till Luleå för att tala med herr Åsling. Här får man väl säga att om inte berget kan komma till Muhammed, så får Muhammed komma till berget; och jag hoppas att det skall bli tillfälle till det.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag är medveten om att det är svårt att i dag lämna besked om boardfabriken. Men jag har velat göra industriministern uppmärksam på att Piteåenheten är den mest lönsamma i landet f. n. Dessutom är just den kombination som ASSI i Piteå har med boardliner och sågvaruproduktion en bra kombination, och vid nedläggning av boardtillverkningen kommer det att bli sämre ekonomiskt resultat för övriga enheter.

En nedläggning skulle också drabba småsågar i omgivningen och skogsägare som levererar råvara till boardfabriken.

Jag hoppas verkligen att det kommer att bli ett positivt besked när det gäller boardfabriken.

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag först till Eva Winther säga beträffande boardfabriken, att utredningen nu kommer att bli föremål för sedvanliga överväganden. Jag har redan vid mitt besök i Norrbotten träffat representanter för facket i Lövholmen och haft en ingående diskussion om deras syn på situationen i Lövholmen. Jag har lovat dem att vi i regeringskansliet skall ställa upp till en litet större sittning i en vidare krets beträffande boardfabrikens framtid. Inom en eller annan vecka kommer det att bli en sådan sittning, där vi skall gå igenom dels utredningens förslag, dels fackets synpunkter; de får komma med i den slutliga bedömning av denna fråga som skall ske. För dagen är jag alltså inte beredd att uttala något omdöme.

Jag har dessutom vidarebefordrat fackets skrivelse till utredaren för yttrande så att vi här verkligen skall få ett bra faktaunderlag i fortsättningen när vi bedömer utvecklingen och ASSI:s planer. Det är ju det ansvariga företaget som ändå till sist måste fatta beslut och känna sitt ansvar.

Beträffande den debatt i stort som vi nu för vill jag gärna säga att när herrar Lövenborg och Häll har lämnat sina på förhand avfattade budskap, så blir debatten strax mycket mer jordnära och konstruktiv, och för det är jag självfallet tacksam. Jag tackar också för det erkännande som både herr Lövenborg och herr Häll ger om betydelsen av de exceptionellt stora insatser som har skett i Norrbotten. Jag kan försäkra er – och jag hoppas på ert stöd härvidlag – att detta bara är början. Vi blir tvungna att gå vidare för att se till att utveckla näringslivet i Norrbotten.

Det finns dock en liten motsägelse i herrarnas – och framför allt Alf Lövenborgs – framställning, som jag i all vänskaplighet vill påtala. Alf Lövenborg talar om nödvändigheten av satsningen på Stålverk 80 som en symbol för att bryta med, som han säger, den koloniala synen på Norrbotten. Samtidigt påtalar han den ensidiga näringsstrukturen i malmfälten. Det är ju två sidor av samma sak.

Om vi hade gått vidare med Stålverk 80 och lagt alla de stora resurser som det skulle ha erfordrat i detta enda projekt hade mycket av det vi nu måste göra för att säkra befintliga företag och diversifiera näringslivet inte varit möjligt helt enkelt på grund av brist på pengar. Både Karl-Erik Häll och Alf Lövenborg måste kanske ändå ägna en liten tanke åt detta att vi har en viss bestämd resursram, inom vilken vi får lov att röra oss och göra det bästa möjliga av den situationen. Resurserna är inte outtömliga.

Får jag sedan säga beträffande attityderna i debatten att både Alf Lövenborg och Karl-Erik Häll nu förnekar att de velat svartmåla. Jag är tacksam för det, men det har i debatten om Norrbotten funnits en benägenhet – jag vill inte skylla någon enstaka debattör eller intressegrupp för detta – att förfalla till enkel kverulans. Detta är ju alltid förödande både för ett läns profil och för möjligheterna att konstruktivt hitta lösningar på problem i näringslivet och på arbetsmarknaden. Det är bara det jag vill varna för. Låt oss noga analysera vad som har gjorts, gärna vara kritiska och komma med alternativa förslag, men låt oss slippa den där svepande svartmålningen om katastrofer

o. d. som ju inte har någon grund i verkligheten med tanke på de stora potentiella möjligheter som Norrbotten besitter.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag sade redan i mitt första anförande att vi kanske inte skall diskutera frågan om Stålverk 80, därför att den har statsrådet Åsling och den borgerliga regeringen och jag diametralt motsatta åsikter om. Jag hävdar, med rätta, att Stålverk 80 hade kunnat bli utgångspunkten för en bred statlig industrialisering i Norrbotten.

Man kan naturligtvis alltid fråga om det finns resurser till det ena och det andra. Jag hävdar att det gäller hur resurserna används, och jag vill t. ex. peka på att 14 miljarder under ett år nu satsas på de militära ändamålen. Då tycker jag inte att man skall gapa om brist på resurser. Det är i stället fråga om hur resurserna används.

När det gäller utsikterna i Norrbotten och vad en bred statlig industrialiseringsplan skulle innehålla kan det verka tjatigt att än en gång säga att den måste inriktas på framställning av mer utvecklade produkter – inte på råvaror och halvfabrikat, som är det mest konjunktur känsliga. Skall man klara Norrbotten på sikt måste de redan befintliga statliga industrierna djärt inriktas på en långt driven förädling. Det gäller såväl de malmbaserade industrierna som nya statliga industrier, framför allt i malmfälten men också i andra delar av Norrbotten. Detta är nödvändigt inte bara därför att det ger fler arbetstillfällen utan också därför att det ger större möjligheter att hushålla med regionens resurser. Med rovdrift tar våra resurser slut, men med ökad förädling räcker de längre. Det var ju också tanken bakom Stålverk 80.

Jag vill slutligen säga till herr Åsling att det finns en förtvivlan i Norrbotten nu. Vi är inte ute för att svartmåla länet, för vi vet hur mycket fint det innehåller. Men det finns, som sagt, en förtvivlan i Norrbotten, och den paras med en växande kampanj. Tilltron till borgerligheten har aldrig varit särskilt stor där uppe, men om det inte vidtas åtgärder mycket snart och åtgärder av långt större format än vad statsrådet Åsling redogör för i interpellationssvaret kan jag garantera uppkomsten av vredgade massaktioner av ett slag som herr Åsling just nu kanske har svårt att föreställa sig.

Norrbottningarna är ett lugnt och tålmodigt släkte, men något som får folk att se rött är just tanken på att det skall inledas nya och stora folkvandringar söderut. Det är perspektivet, om det inte sker stora och målmedvetna insatser för att skapa ny sysselsättning. Och sådan måste skapas genom det herr Åsling själv kallar generalplan.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Industriministern säger att bara vi går ifrån våra på förhand skrivna manus blir debatten mer jordnära. Det är väl att onödigt förlänga debatten att ställa frågan: Vad i mitt anförande betecknade industriministern som inte tillräckligt jordnära? Att det blir litet ledigare utan manus kan jag själv erkänna.

När det gäller svartmålning, herr Åsling, vill jag anföra några synpunkter.

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

*Om åtgärder för
att upprätthålla
sysselsättningen i
Norrbotten*

Det finns ingenting som målar framtiden så svart för länet som att åberopa att man har för knappa resurser att sätta in för att på nytt göra näringslivet i form av gruvdrift och basindustrier till vad det en gång har varit. Det finns ingenting som svartmålar med sådan effekt som om man låter basindustrierna falla ned i aktivitet och avskedar sina anställda. Det finns ingenting som svartmålar så mycket som att låta en inarbetad och värdefull kår av gruvarbetare försvinna till andra yrken.

Jag har respekt för behovet av pengar, men jag måste faktiskt få lov att säga, även om det inte har någon större verkan, att de resurser som herr Åsling talar om som utomordentligt stora och de resurser som omnämns i svaret i form av pengar är försvinnande små i förhållande till storleksordningen av de vinstmedel som har inlevererats under åren. Jag har en uppgift som säger att mellan 10 och 12 miljarder kronor i vinstmedel har inlevererats från LKAB sedan statsövertagandet 1957. Det medför att gruvarbetarna i dag inte känner någon blygsamhet när de menar – vilket jag försökte säga i mitt enligt herr Åsling inte särskilt jordnära anförande – att man i dag har behov av att få tillbaka den del av de inlevererade vinsterna som behövs för att ge länet den grundsysselsättning och utvecklingspotential som inget annat än basindustrierna kan ge.

Sedan välkomnar vi den diversifiering som herr Åsling älskar att tala om men som vi i dag ser mycket litet av. Jag tror att den diversifieringen måste få växa fram med en stark och livskraftig basindustri som grund. Delar inte herr Åsling den uppfattningen?

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja tacka för de kompletterande upplysningar industriministern gav. Industriministern sade att det ansvariga företaget måste fatta beslut. Då är det viktigt att de regionalpolitiska synpunkterna kommer med i bedömningen. Kan inte företaget ta de hänsynen måste statsmakten göra det.

Sedan skulle jag vilja säga några ord till Karl-Erik Häll. Han talar om alla insatser som skulle behövas och alla de pengar som har flutit in under alla år sedan Statsföretag övertog malmgruvorna helt och hållet. Jag vill fråga: Vad gjorde socialdemokraterna under alla år då alla dessa vinster placerades nere i Stockholm? Om vi nu haft den diversifiering som Karl-Erik Häll efterlyser, hade vi inte haft det läge i BD-länet som vi befinner oss i.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1977/78:81 till trafikutskottet

§ 8 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1977/78:1736–1738 till försvarsutskottet

1977/78:1739–1745 till näringsutskottet
1977/78:1746 och 1747 till finansutskottet

§ 9 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1977/78:131 och 132

§ 10 Anmälades och bordlades

Förslag

1977/78:17 Skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av ett från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer avgivet förslag om ändrad mandatperiod för riksdagens utskott

§ 11 Anmälades och bordlades

Utbildningsutskottets betänkanden

1977/78:13 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till utbildningsdepartementet m. m.

1977/78:14 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt gäller utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Trafikutskottets betänkande

1977/78:13 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

§ 12 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1748 av *Tore Nilsson*

1977/78:1749 av *Gunnar Oskarson* och *Olle Aulin*

1977/78:1750 av *Gunnar Oskarson* och *Per-Olof Strindberg*

med anledning av propositionen 1977/78:24 om ny befälsordning för det militära försvaret

§ 13 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 10 februari

1977/78:294 av *Kurt Hugosson* (s) till ekonomiministern om innebörden av uttalande rörande sparande och inköp av värdesäkra investeringsobjekt:

I samband med invigningen av en båtmässa i Göteborg den 3 februari gjorde ekonomiministern vissa uppseendeväckande uttalanden. Bl. a. sade herr Bohman, att i tider av ekonomisk tillbakagång måste svängremmen dras åt för att människor skall kunna köpa sig havskryssare och andra värdesäkra

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Meddelande om
fråga*

Nr 77

Fredagen den
10 februari 1978

*Meddelande om
fråga*

investeringsobjekt. Ekonomiministern hävdade vidare att när tiderna förefaller besvärligare än vanligt, när kraven på arbetsinsatser ökar, då kommer båten, liksom den egna stugan, att prioriteras.

Mot denna bakgrund vill jag till ekonomiministern ställa följande frågor:

1. Anser ekonomiministern det möjligt för vanliga löntagare, som år 1977 och 1978 drabbas av stora reallöneförsämringar, att köpa sig havskryssare och andra värdesäkra investeringsobjekt?

2. Hur är det möjligt att, som ekonomiministern gör, uppmana till återhållsamhet och sparsamhet och samtidigt uppmana folk att köpa lyxbåtar?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 10.50.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert